

TAKİYE

İLE İLGİLİ TANIMLAMALAR VE BU MİNVALDEKİ SORUNLARIN AÇIKLANMASI

Yazar:

Şeyh Hüseyin AHMED

Çeviri:

Selman Uğur CAN

selmanugurcan@gmail.com

Düzenleyen:

İbrahim KANADLI

yaalider@hotmail.com

Antakya İmam Ali (a.s) İnanç ve Kültür

Derneği

www.yaalider.com

Çevirmenin Önsözü

Rahman ve Rahim olan yüce Allah'ın (c.c) adıyla;
Bismillahirrahmanirrahim. Salat ve selam yüce Allah'ın (c.c) var ettiği her şeye hüccet olan Hz. Muhammed Mustafa'ya (s.a.a) ve Pak Ehlibeyti'ne (a.s) olsun. Yüce Allah'ın (c.c) laneti sonsuza kadar onlara düşmanlık edip haklarını gasp edenlere ve o gaspçı zalimleri savunan ve onları takip edenlerin üzerine olsun.

Şam diyarında yaşamış bir Ehlibeyt (a.s) yareni olan rahmetli Şeyh Hüseyin Ahmed'in yine o bölgede yaşamış başka bir Ehlibeyt (a.s) yareni olan Şeyh Muhammed Ali el-Humsi'nin mektubuna cevaben kaleme aldığı bu risaleyi değerli okurlarımızın istifadesine sunmanın onurunu yaşıyoruz.

Uzun yıllar önce o günün şartlarında gündemi meşgul eden konular hakkında mektuplaşan bu değerli iki bilge, soru ve cevaplarını birbirlerine mektup şeklinde iletliyordu. Mektuptan anlaşıldığı üzere Şeyh Hüseyin Ahmed o zamanın en bilge ve en yetkin Alevi din adamı idi. Adından da anlaşıldığı üzere Humus vilayetinden olan Şeyh Muhammed Ali de bazı konularda büyük üstadın fikrini beyan etmesini istemiş ve sonuç olarak elinizde tuttuğunuz eser meydana gelmiştir. Bu risaleyi değerli kılan ve tercüme edilmesini sağlayan temel husus öncelikle bir Alevi din adamı tarafından kaleme alınmış olması; günümüz şartlarına hitap etmesi ve bugün hala tartışılan meselelere kesin cevaplar içermesidir. Bu meselelere, esere bir ön hazırlık mahiyetinde değinecek olursak; eser üç ana kavram etrafında kaleme alınmıştır: Takiye, Zahir ve Batın.

Sözlükte korunmak, sakınmak anlamlarına gelen takiye burada fiki bir kavram olarak ele alınmış ve kişinin can güvenliğine, mal veya ırzına bir tehdit oluşturması durumunda dini inancını gizlemesi ve zarar görmeyecek düzeyde o unsurun mecbur kıldığı şartlara uyum sağlamasıdır.

Sözlükte görünen, apaçık anlamlarında kullanılan zahir ise burada İslam'ın beş şartı olan namaz, oruç, hac, zekât ve cihat olarak ele alınmıştır.

Sözlükte bir şeyin iç yüzü, görünmeyen tarafı anlamlarına gelen batın ise burada zahiri ibadetlerin içinde barındırdığı gizli hikmetler ve delalet ettiği gizemler anlamında kullanılmıştır.

Şeyh Muhammed Ali, Üstat Hüseyin Ahmed'e maalesef bizim hala bugün de işitmekte olduğumuz "zahiri ibadetlerin sadece takiye olarak yapılması" görüşü hakkında sormuş; Üstat da bu görüşün saçmalığını ve uydurukluğunu akademik bir

Üslup ile deliller ışığında temellendirerek ortaya koymuş ve zahiri ibadetlerin mutlak farz olduklarını kesin bir dille beyan etmiştir.

Karmati topluluklarında yaygın olan inanış biçimine göre bir şeyin hikmetini öğrenmek o şeyi yapma gerekliliğini ortadan kaldırırđı.

Dolayısıyla Karmati toplulukları namaz, oruç ve hac gibi ibadetleri yerine getirmemek için bu yola başvurmuş ve namazın sözde hikmetini yani batınını bilen artık namaz kılma gerekliliğinin olmadığını iddia etmişlerdir. Keza yalan söylemeyen ve günah işlemeyenlerin oruç tutmaması, sağda solda mukaddes olarak görülen mekânları ziyaret edenlerin hac yapmaması gerektiğı inancını bir kanser gibi etrafa yaymışlardır.

Maalesef bugün yaşadığımız coğrafyada Karmati kalıntısı bu inançlarla karşılaşmaktayız. Başta değerli şeyhlerimiz ve âlimlerimiz olmak üzere akıl ve vicdan sahibi her bir bireyi, dini kendine göre yorumlayan, atalarının ve babalarının dediklerini Kur'an-ı Kerim'in yani yüce Allah'ın (c.c) buyruklarının üstünde tutan, her zahiri ibadeti reddedip o ibadete bir batın kılıfı uyduran ama iş zekâta geldiğinde zekâtın zahirini yani parayı reddetmeyen bu çürümüş zihniyetle mücadele etmeye davet ediyoruz. Daha önce Antakya İmam Ali (a.s) İnanç ve Kültür Derneğı İlim Komisyonu olarak kaleme alıp yayınladığımız eserlerde bu hususların altını çizmiş, bu zihniyetin çarpıklığını ve barındırdığı çelişkileri gözler önüne sermiştik¹.

Şimdi de öncekilere benzer bir çalışma olan bu tercüme eseri, yazarın son derece ağır ve edebi üslubuna rağmen elimden geldiğince sade ve yalın bir dille çevirmeye gayret gösterdim. Yazarın cümle aralarında anlattığı bazı cmleri dipnotlarla aktardım. "Çev." Kısaltması bulunan dipnotlar bana; yalın dipnotlar ise yazara aittir.

---

¹ Bkz: Arap Aleviliğinde Zahir ve Batın – İbrahim KANADLI. (Çev.)

Mukaddimeyi burada sonlandırırken Müminlerin Emiri Hz. İmam Ali bin Ebu Talib'in (a.s) velayetine bağlı olan insü-cin bütün mahlûkat için yüce Allah'tan (c.c) rahmet ve mağfiret dilerim. Yüce Allah (c.c) bu velayetin çatısı altında bulunanları kıyamet günü de bu çatı altında gölgelendirsin. Yeryüzünde gözlerden irak yaşıyan 12. İmamımız Hz. Hüccettullah İmam Mehdi'nin (a.s) zuhurunun çabuklaşması için gerekli sebepleri oluşturması hususunda yüce Allah'a (c.c) arzı niyaz ederim. Yüce Allah (c.c) gözlerimizi O'nu (a.f) görmekle nurlandırısın, bizi O'nun (a.f) yardımcılarından eylesin.

“De ki: hak geldi batıl yıkılıp gitti! Zaten batıl yok olmaya mahkûmdur.” (İsra – 81)

Selman Uğur CAN
Antakya- Ağustos 2019

بسم الله الرحمن الرحيم

قال الفقير إلى رحمة ربه القدير حسين بن أحمد أنه لما كان سنة (١٢٩٣) هـ

ثلاثة وتسعين ومائتين وألف وردت مسائل عن يد أحد الإخوان الثقة الشيخ

علي الحمصي يسأل عن معرفة الحدود الخمسة، وعن إعراب القصيدة الحروفية

المرسومة بالمنظومة الفائية التي هي من بعض منظومات الشيخ الأوحى والعالم الأرشد

شيخ مشايخ الحقيقة السيد أبي عبد الله الحسين بن حمدان الخصيبي رضي الله

عنه وشرف مقامه، وقيل إنها **لصالح بن عبد القدوس**، والله أعلم .

فأجبت السائل عن ذلك بحسب الإمكان وبالله الاستعانة من الزيادة والنقصان، وأوسمتها

بالزبدة الربية في بيان معرفة التقية، وإعراب مشاكل المنظومة الفائية،

وهي هذه وبالله الثقة .

Önsöz

Bendeniz; kadir ve yüce rabbinin rahmetine muhtaç olan kulu Hüseyin bin Ahmed², hicri 1293 yılında değerli Ehlibeyt (a.s) yarenlerinden güvenilir bir kardeşimiz olan Şeyh Muhammed Ali el-Humsi'den bir mektup aldım. Değerli kardeşimiz bu mektubunda gündeme getirdiği meselelerde İslam'ın zahiri beş şartı ve "Manzumat'ul Fâiyye" olarak da bilinen değerli üstat Hüseyin bin Hamdan'ın (k.s) Kaside-i Hurufiyesi³ hakkında bizden görüşümüzü beyan etmemizi istemiştir.

Ben de yüce Allah'ın (c.c) yardımıyla elimden geldiğince ve sahip olduğum imkânlar dâhilinde bu sorulara cevap vermeye çalıştım.

---

² Suriye'de önde gelen Alevi önderlerinden Şeyh Hüseyin Ahmed. (Çev.)

³ Bu kasidenin Salih bin Abdülkuddüs'e ait olduğunu dile getirenler de vardır, Allah en doğrusunu bilir.

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله الحميد الموجود، الظاهر المشهود، الباطن غير مغمود، المتلطف لعباده بإقامة الحدود لكي يتقرب بها العبد من المعبود، وكان ذلك من أتم خصائص الإحسان والجود على كل بر ودود، وتلك أطواق وأنوار تطوقت في أعناق الأبرار المقربين بالجود،

وأصارا وأغلالا في جيود أهل الكفر والجحود .

والصلاة والسلام على سيدنا محمد المحمود، مشرع الشريعة، وموطد الملة، وصاحب البرهنة، و. " الرسالة، المقرون مع مولاه بالعزة بقوله الحق: والله العزة ولرسوله وللمؤمنين.. (ه) وهم الذين امنوا بنبوته، وصدقوا رسالته، وأجابوا دعوته،

أما بعد :

فيقول هذا العبد الائم المضطهد الفقير إلى رمة ربه حسين بن أحمد إنه ورد كتابك وشريف خطا بك أيها الاخ الخدن العاقل الرصين، فقبلته التثاما، وتضوعت نشره اشتماما، وفيه تسأل هذا الصب الداعي الوهين القوى والمساعي عن جملة مسائل فقهية وآيات كتابية، ولما أمعنت فيها ببصر البصيرة عقيب خلع سربال المظنة والحيرة، وجدت أكثرها سبق لنا شرحه في بعض تصانيفنا، فلذلك أهملناه هاهنا من دون شرح، واي من فحص عن ذلك يجده عيانا ويراه تبياننا، لا يغادر منه شيا وهو مسطور في ايدي المؤمنين .

فمن جملة ما سألت عنه قولك :

عن هذه الحدود الخمسة التي هي الصوم والصلاة والحج والزكاة والجهاد المشروعة على لسان سيد النطقاء وخير الورى وأكرم النبيين، وقولك: فهل هي التقية المندوب إلى أوقاتها جهرا ورفضها سرا، وهل هي آصار وأغلال أم لا؟

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

Hamt bütün övgülerin asıl sahibi mutlak varlık olan; apaçık görünen, gizli olup örtülü olmayan, lütfu ile zahiri ibadetleri kul rabbine yakınlaşsın diye kullarına farz kılan yüce Allah'a (c.c) mahsustur. O ibadetler ki sevilen iyi kullar için ihsanın ve bağışın en mükemmel nişaneleri; inanan iyi insanların boyunlarında nurdan birer kolye iken inançsız inkârcılar ve nankörlerin boyunlarında meşakkat çekecekleri birer tutsaklık; ağırlık ve yükler.

Salat-u Selam övülmüş olan, kanun ve kural koyucu, dinin kurucusu, asrın sahibi, ilahi mesajın açıklayıcısı, "Şüphesiz izzetin tamamı Allah'a; Resulüne ve Müminlere aittir. (Münafikun – 8)" ayetinde buyrulduğu üzere saygınlığı yüce Allah'ın (c.c) saygınlığı ile bir olan efendimiz Hz. Muhammed'e (Sallallahu aleyhi ve âlihi) ve O'nun pak Ehlibeyt'ine (a.s) olsun.

Rabbinin rahmetine muhtaç hakir bir kul olan bendeniz Hüseyin bin Ahmed olarak yoldaşım, sırdaşım ve bilge kardeşim olarak addettiğim cenabınızın bazı fıkhi meseleler ile ayetlerin açıklamasını istediğiniz değerli mektubunuzu büyük bir sevinçle alıp bağrıma bastım.

Gündeme getirdiğiniz meseleleri detaylıca inceledikten sonra bu meselelerin büyük çoğunluğunun, daha önce kaleme aldığım eserlerde mevzubahis edildiğini ve açıklamasının yapılmış olduğunu gördüm. Dolayısıyla el altında kolayca bulunabilecek yazılı eserlerde bulunan ve orada detaylıca işlenip açıklanan meseleleri burada özet bir şekilde ele almakla yetineceğim.

Sorduğunuz meseleleri özetleyecek olursak; ***"Hz. Peygamber efendimizin (s.a.a) diliyle tebliğ edilmiş ve İslam'ın zahiri beş şartı olan namaz, oruç, hac, zekât ve cihadı takiye gereği dışarıda kabul edip kendi aramızda reddetmek. Ayrıca bu zahiri ibadetleri, eda eden ve yerine getiren kişi için birer yük ve ilahi ceza olup olmadığı."***

اعلم أيها الاخ سلك الله بنا وبك الجادة السهلة، ولا عدل بنا وبك عن مناهج الملة أن هذه الحدود الخمسة هي جدران مركوزة على جواهر مكنوزة، وهي طرائق في ضمنها حقائق

تلمحها بصائر أرباب الألباب الثواقب، وافكار النطوس الثواغب.

بما أن كامل الأنبياء والمرسلين عليهم من باريهم السلام جاؤوا بصور الحقائق ظاهرا عموما من دون تخصيص، فقابل ذلك ذو البصائر بالقبول والتخليص، فالتقط دررها الرجال السعداء، وخاب منها أهل الشقاء والعمى .

ألا وأن الأنبياء عليهم السلام لو خصصوا والعياذ بالله كان ذلك ظلما وخيانة، والله أعز وأكرم وأجل من أن بأمر بتخصيص ذلك أناسا دون الآخرين، أو أن يستعبد مخلوقاته بأوامر فارغة لا تعدل وطرائق خاوية لا تعقل، وقد قرن الثواب بفعلها، والعقاب بتركها،

فالمراد بها إنما هو تعبدا ظاهرا وتبركا بمعرفة ما دلت عليه صورها

الظاهرة من الجواهر الثمينة الكمنة تحت أطباق جدرانها الحصينة، فمن أتاها حسب الأمر الشرعي والفقهاء المسترعي باعتبار سرائرها كما ينبغي مجدا تتم له الدوائر ويلزم في عنقه الطائر وتتجم له أكام الأزهير، وكان ذلك العمل في جوده نورا زاهرا، وفي حيزومه ضياء مشمعا نائرا، ومن أتاها ظاهرا بدون اعتبار السرائر كانت عليه اصارا وأغلا لا محمولة في عنقه عند إبتائها، لا يفقه ما يتفوه به لسانه الذي هو ترجمان جنانه، فيكون بذلك كالحامل حملا لا يدري ما هو ولا ما وراءه، وفي مثله قول الله تعالى: **كمثل الحمار يحمل اسفارا..**⁴

Ey kardeşim! Yüce Allah (c.c) bizlerin ve senin doğru yolda ilerlememizi ve doğru yoldan ayrılmamamızı nasip eylesin. Bil ki bu beş zahiri ibadet; içinde gizli hazinelerin bulunduğu sapasağlam birer duvar, bünyesinde akıllıların ve keskin düşünce sahiplerinin idrak edebildiği hakikatlerin olduğu yollardır.

Nitekim Peygamberler (a.s) bu hakikatleri hiçbir zümreyi istisna etmeksizin herkese hitap edecek şekilde açıklamışlardır. Basiretli olanlar bu hakikatleri samimice kabul etmiş, bahtiyarlar hikmetli incilerini fark etmiş, bahtsız körler ise bunlardan nasipsiz kalmıştır.

Zira Peygamberler (a.s) bu zahiri ibadetleri bir grubu istisna edip diğer bir gruba farz kılmış olsaydı haşa bu zulüm, haksızlık, kayırma ve ihanet olurdu. Ne var ki yüce Allah (c.c) bu zahiri ibadetleri bir gruba farz kılıp başka bir grubu muaf tutan bir haksızlık ve kayırma yapmaktan ve yahut kullarına adil olmayan buyruklar ve akla ziyan boş emirler vermekten berîdir; daha yüce ve daha üstündür. Oysaki O, ödül ve mükâfatını bu zahiri ibadetleri eda etmeye, cezalandırmasını da yine bu zahiri ibadetleri terk etmeye bağlamıştır.

Bu zahiri ibadetlerin farz kılınmasındaki maksat apaçık bir şekilde yüce Allah'a kulluk etmek ve bu ibadetlerin sapasağlam duvarlarının katmanları içinde bulunan paha biçilmez saklı hazinelerin delalet ettiği derin bilgilerden feyiz almaktır. Dolayısıyla kim bu ibadetleri gerektiği gibi; dinin emrettiği şekilde, fıkhı uygun olarak, bünyesinde barındırdığı gizemleri dikkate alarak, ciddiyet içerisinde eda ederse; bu ibadetlerin gerektirmiş olduğu ödevi yerine getirmiştir. Yine bu ibadetlerin ona kazandıracığı derecelere nail olmuş, amel defterini parlatmış ve bu amel; boynunda ışıldayan bir nur, göğsünde parıldayıp yanan bir aydınlık olmuştur. Ve her kim bu zahiri ibadetleri içinde barındırdığı gizemleri göz ardı ederek yüzeysel bir şekilde eda ederse; bu ibadetler, yaptığı esnada onun boynuna asılmış birer yük ve ağırlıktan öteye geçememiş, kalbinin tercümanı olan dilinin neler söyleyip saydığını anlayamamış olacaktır. İşte bu durumda kişi taşıdığından ne olduğundan bihaber olan bir hamala dönecektir. Buna benzer bir örnekte yüce Allah (c.c) şöyle buyurmuştur: **“...Ciltlerce kitap taşıyan eşek gibidirler...” (Cuma – 5).**

وفي مثله أيضا قيل: إن الراغب استماع الشيء دون علمه فهو جاهل .

ولذلك حصل الحث من السادة السلف على معرفة السرائر باعتبارها صور الظواهر، لا على ان يقتنع العارف بمعرفة البواطن فقط بل على استعمالها ظاهرا مع عرفان ما دلت عليه يقينا، لكونه بدون إقامة صور ما الظاهرة لا يتهيا لاحد معرفة ذلك الباطن على التحقيق بل على سبيل الظن والوهم والتقليد .

وما أحسن ما أورده جلال الدين بن معمار الصوفي رحمه الله في كتاب تقويم الأسماء بقوله: إن السادة المتقادمين من أهل هذا البيت أسسوا بنيانهم على معرفة الصورة، فجعلوا لكل شيء صورة، فجملوا الصلاة صورة، والصوم صورة، والزكاة صورة، والحج صورة، والجهاد صورة، والجنة صورة، والنار صورة، لأن النظر إلى صورة معاينة موجودة مرسومة أثبت في التحقيق وأولى بالمدح وأدل وأبين وأكشف من إخبارهم عنه، وانه متى أشار المشير إلى معنى وهمي او حدثي في غير صورة فإنه لا حقيقة له حتى تبرز صورته وتتم في الذهن هيئته . وبالجملة: فإن إهمال الحدود ظاهرا إثم وضلال، وإقامتها بدون معرفة البواطن اصار وأغلال .

واعلم أن هذه الحدود المشروعة والصور المتبوعة وإن تكن تسمى تقية من الله فهي غير التقية المأمور بإقامتها ظاهرا مع أهلها، وإهمالها باطنا مع أهل الباطن في بواطن الخلوات، لأن لفظة التقية هي المخافة من الله ومن إذاعة السر إلى غير أهله، ومطابقة أهل الظاهر في بعض أقوالهم الذي يقولونها، الخارجة عن حكم التوحيد فيما أولها لهم الأنبياء، وهي مطابقة للتوحيد أصلا لو اعتبروها، كقولهم (أي الأنبياء) لهم في بعض الروايات أن الله تعالى قبض قبضة من نور وجهه وقال لها: كوني حبيبي محمد، فكانت، وأنه أول خلق خلقه الله.

Yine buna benzer bir durumla ilgili şöyle denmiştir: “Bir şeyi kavramadan dinleyen kişi cahildir.”

Bu sebeptendir ki geçmiş âlimlerimiz zahiri olguların gizemlerinin bilinmesini şiddetle teşvik etmiştir. Bununla birlikte arif kişi, bir olgunun sadece batını yönünü bilmekle yetinmemeli; onun zahiri yönünü, delalet ettiği hikmetleri kavrayarak ve inanıp yakın ederek **hayatında uygulamalıdır**. Zira bir şeyin zahirini uygulayıp yerine getirmeksizin o şeyin batını kavramak, hatta kavramaktan öte onun hakkında sanı veya sezgiye sahip olmak bile imkânsızdır. Bu konuda Şeyh Celalettin bin Mimar es-Sofi’ni Takvim’ül Esmâ adlı kitabında söyledikleri doğrusu çok yerindedir! O bu eserinde şöyle demiştir:

“Bu yolun geçmiş arif üstatları, sureti kavramayı temel almış ve her şeye bir suret⁵ belirlemişlerdir. Binaenaleyh namaz; oruç, zekât, hac, cihat, cennet ve cehennem birer suret oluşturmuşlardır. Zira zihinde var olan betimlenmiş belli bir sureti algılamak o şeyin irdelenmesi için daha doğru; övülmeye daha layık, anlaşılması bakımından daha net ve daha açık, anlatanların direkt olarak anlatmasından daha anlaşılırdır. Nitekim üstat belli bir suret oluşturmaksızın ne zaman sezgisel ya da algısal bir anlama işaret ederse bu işaretin bir sureti ve zihinde canlanan bir tasviri olana dek onun hiçbir hakikati olamaz.”

Özet olarak bu zahiri ibadetler olan: Namaz oruç, zekât, hac, cihat... gibi ibadetleri terk etmek günah ve sapkınlıktır. Hikmetini öğrenmeden eda etmek ise boştur, yapan için ağırlık ve yüküdür.

Bil ki farz kılınmış bu zahiri ibadetler yüce Allah’a (c.c) karşı takiye etmek (korunup sakınmak) anlamlarında kullanılmış ise de bu kavram, zahiri olarak insanlara karşı yapıp batını halvetlerde terk edilen takiyeden ayırdır. Zira takiyenin anlamı yüce Allah’tan (c.c) sakınmak ve ehil olmayan kimselere karşı hikmetleri gizlemek ve her şeyi yüzeysel zahiri boyutuyla ele alıp, inançları ve marifetleri sığ olan kimselerle, dile getirdikleri irfana ters olan bazı iddialarında aynı fikirde olduğumuzu -öyle olmasak da- dile getirmektir. Örneğin bazı rivayetlerde dile getirdikleri üzere -ki bu rivayet doğrudur- “Yüce Allah (c.c) yüzünün nurundan bir tutam alıp ona ‘Habibim Muhammed (s.a.a) ol!’ diye buyurdu. O da oluverdi.

---

⁵ Burada orijinal kullanımıyla aktardığımız ‘suret’ kelimesi irfâni ve felsefi bir kavramdır. Tasvir, tanımlama, tarif, şekil ve biçim anlamlarına gelen bu kavram burada daha çok zihinsel düzeyde oluşturulmuş bir tasvir, bir betimleme anlamında kullanılmıştır. (Çev.)

وهذا قول مقبول، وهو توحيد محض عند من اعتبره ووعاه، ولكنهم لما تحيروا في " أين كان محمد في تلك المدة من أول بدوه إلى تاريخ القبة المحمدية العربية، ألجأهم الموالي إلى القول في أنه لم تزل تنقله الأصلاب الطاهرة والأرحام الزكية في تلك المدة من لدن آدم إلى ان ظهر من صلب عبد الله بن عبد المطلب في القبة العربية، وإنه بشر من جملة الأبخار، وكذا كافة النبيين والأئمة الطاهرين هم عندهم بشرا مثلهم، وولدوا وتوالدوا وأكلوا وشربوا إلى أن أفتاهم القضاء والقدر بالموت، وإنهم يبعثون من قبورهم غدا حين ينفخ إسرافيل في الصور، ومنكر ذلك عندهم هو منكر البعث والنشور والحساب والعقاب، فلا يجوز نكران ذلك بحضرتهم ولا عدم استماعه وتصديقه لديهم، لأن ذلك من بعض التقية المأمور إقامتها في نواديهم، وإهمالها دونهم، لان ذلك ضد راي الموحدين وضد اعتقادهم ومن جملة التقية الفارغة أقوال أهل السنة في خلفائهم: بأنهم أعظم الخلائق شرفا وجلالة وفخرا بعد الرسول، وإن أزواج الرسول اللتان هما عائشة وحفصة هما أشرف النساء، وهما أمهات المؤمنين، كل ذلك من المثبوت عند عوامهم وخواصهم وفي كتبهم وأصحابهم.

وقد جاز للموحدين التصديق على ذلك معهم، ورفضه في الخلوات جدا، لأنه قد أجمع كفة الموحدين والمتشيعين على أن هؤلاء الخلفاء الذين أطروا مدحهم على ألسنتهم، وأشهروا ذلك على رؤوس الأشهاد للخاص والعام أنهم أعظم الخلائق إثما ووزرا... والتصديق على حمدهم ظاهرا هو من جملة التقية التي يتقونها المؤمنون ان يتركونها بحضرتهم، كما هو حرام عليهم أن يقيمونها دونهم كونه من أظهر معهم خلاف ذلك أجازوا قتله شرعا، واباحوا دمه فرعا، وحلوا عرضه وماله طمعا.

Ve O (s.a.a) yüce Allah'ın (c.c) yarattığı ilk varlıktır." Buraya kadar naklettiklerinde bilen ve anlayanlar nezdinde bir beis, marifete aykırılık yoktur. Bu tevhit inancının özüdür. Fakat onlar Hz. Muhammed'in (s.a.a) yeryüzünde Arap yarımadasında zuhur edene dek nerede olduğu konusunda hayrete düştüklerinde, Ehlibeyt İmamları (a.s) onlara kapasitelerinin alacağı ölçüde cevap vermiştir. Öyle ki Hz. Peygamber'in (s.a.a) Hz. Âdem'den (a.s) bu yana pak sulplarda ve temiz rahimlerde Arap yarımadasında Hz. Abdülmuttalib'in (a.s) oğlu Hz. Abdullah'tan (a.s) doğana dek intikal ettirildiğini; bütün beşerler gibi bir beşer olduğunu buyurmuşlardır. Onlar Peygamberler (a.s) ve İmamların (a.s) da bu formda yani tıpkı onlar gibi olduğunu, (onlar gibi) doğup doğurduklarını, ölüm gelip onları fani edinceye dek yiyip içtiklerini, öldükten sonra da Hz. İsrail (a.s) Sûr'a üflediğinde mezarlarından dirilip kalkacaklarını iddia etmişlerdir. Onlara göre bunları kabul etmeyenler de ahireti; dirilmeyi, haşir edilmeyi, hesabı ve cezayı inkâr etmiş sayılır. Bu sebeple onların inandığı tarzdaki inancı inkâr edip bu şeyleri onların huzurunda reddetmek, ciddiye almayıp onaylamamak caiz değildir. Zira bu, marifet olarak bizden daha geride olan insanlar arasında yapmakla, onların dışında da reddetmekle emrolduğumuz takiyenin bir gereğidir. Çünkü onların yüzeysel ve basit inançları tevhit inancının marifetine ve derin ilimlerine zıttır.

Takiye⁶ yapılması gereken durumlara bir örnek de Ehlişünnetin halife kabul ettiği zatların Hz. Resulullah'tan (s.a.a) sonra yücelik, mertebe ve şeref bakımından insanların en üstünü oldukları, Hz. Peygamber Efendimizin (s.a.a) eşleri olan Hafsa ve Ayşe'nin kadınların en üstünü, müminlerin anneleri oldukları konularıdır. Bu iddialar onların bilgisiz insanlarından âlimlerine; kitaplarından yazarlarına kadar hepsinde sabit olan bir itikattir.

Ehlibeyt (a.s) yarenlerinin onların huzurunda bu inanca muhalefet etmemeleri; onların ortamı dışında bu inancı kesinlikle reddetmeleri şartıyla caizdir. Çünkü Ehlibeyt (a.s) mektebinin âlimleri, övgüleri dillere pelesenk olmuş, methiyeleri genelden özele her fırsatta dizilmiş olan bu sözde halife ve taraftarlarının onların iddia ettiklerinin aksine değerli, faziletli ve masum olmadıkları hususunda görüş birliği içerisinde. Zahiri anlamda bunların övülmelerine ve üstünlüklerinin dile getirilmesine kendi huzurlarında sessiz kalmak takiye türlerinden biridir. Bu takiyeyi Ehlibeyt (a.s) dostlarının kendi aralarında icra etmesi ne kadar haram ise, karşı tarafın huzurunda bu takiyeyi terk etmek de o derece yanlıştır. **Zira onlar bu konuda kendilerine muhalefet edenlerin katlini caiz; kanlarının dökülmesini mubah, mal ve namuslarını helal kılarlar.**

---

⁶ Burada Takiyet'ul Fâriğa olarak adlandırılan ve Boş Takiye anlamına gelen bu takiye şekli, bâtini karşılığı olmayan, sadece zahiri anlamda yerine getirilmesi gereken takiyedir. (Çev.)

وكذلك قول الرسول صلى الله عليه وآله وسلم: إن المداراة دين ثابت .

وقوله أيضا: إن الله أمرني بمداراة السفهاء كما أمرني بأداء الفرائض.

وقال المولى الصادق: إن التقية دني ودين أبائي. فمن لا تقية له لا دين له .

أي: من لم يظهر ذلك معهم ويطابق على قولهم ظاهرا محافظة على السر المأمور
بكتمانه وعلى نفسه فلا دين له ولا غيره على دينه ولا على نفسه، لأن كل ذلك من

جملة التقية . وفي ذلك قيل: **لزمت التقية منذ قتل قابيل هابيل .**

فلا يتخايل لذي عقل إن التقية المأمور بتركها باطنا هي الحدود الخمسة التي دلت

صورها على حقائق المظاهر العقلية وفروع شجرة الطور الذاتية فقط،

بل التقية المهمولة باطنا هي كبعض ما ذكرنا أولا، والزخاريف التي أحدثوها مما لم

ينزل الله بها من سلطان، كذا نصت أصحاب الكتب والرسائل والعلوم والدلائل .

وأما هذه الأحاديث الواردة في كتاب المعارف وخلافه كخبر الرمامين مع الأنفار

الموحدين الذين كانوا في عهد المولى الصادق (ع)، وإنه كان ينفذ إليهم رزقهم

في ثلاث رمامين، فيجدون فيهم ما يشتهون، وإنه حضر عندهم في بعض الأيام اخ من

إخوانهم، فلم ينفذ رزقه مع رزقهم، وحين سألوا المولى قال لهم: إن أخيكم هذا يقيم

التقية في الخلوات فلا رزقا له عندي.

فقوله يقيم التقية في الخلوات: أي: أنه كان معتقد ببشرية الأنبياء والأئمة

الطاهرين، وتعظيم الخلفاء سرا وجهرا مما لا يجوز له ذلك، ولذلك لم نفذ إليه رزقه

لذين يقيمون ذلك جهرا ويرفضونه سرا، وفي ذلك قول المولى الصادق أيضا: إن

المقيم لها سرا كالتارك لها علانية، والتارك لها علانية كالمقيم لها سرا .

أي: أنها لا تجوز إقامتها سرا، ولا تركها علانية .

Bu minvalde Hz. Resulü Ekrem (s.a.a) şöyle buyurmuştur: “İnsanları idare etmek dini bir gerekliliktir.”

Yine şöyle buyurmuştur: “Yüce Allah (c.c) bana farzları eda etmeyi emrettiği gibi ahmakları idare etmeyi emretmiştir.”

Hız. İmam Cafer es-Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur: “Şüphesiz takiye benim ve atalarımın dinidir. Kimin takiyesi yok ise onun dini de yoktur.”

Yani kim onlarla beraberken onların inancına uygun bir şekilde onlarla geçinmez; onlardan ayrı olduğunda inançlarını reddetmez ise o kişinin ne dini, ne dinine yönelik bir kaygısı ne de kendi canını korumaya dair bir gayreti vardır. Çünkü bütün bunlar takiyenin gerekliliklerindedir.

Yine bu minvalde şöyle denmiştir: “**Kabil (l.a) Habil’i (a.s) katlettiğinden bu yana takiye gerekli kılınmıştır.**”

Aklı başında olan hiçbir insan, batın (marifet) ehli arasında terk edilmesi emredilmiş olan takiyenin zahiri ibadetler olduğunu düşünemez. O ibadetler ki akli ve nakli deliller bu ibadetlerin hakikatlerine delalet etmiştir. Oysa batın ehli arasında terk edilmesi emredilen takiyeyi daha önceki sayfalarda zikrettiğimiz örneklerle açıkladık. Bunlar (takiye edilmesi gereken hususlar) yazarlar, araştırmacılar ve âlimlerin de naklettiği üzere yüce Allah’ın (c.c) hakkında hiçbir hüküm indirmedeği uyduruk bezemeler ve meselelerdir.

Hız. İmam Cafer es-Sadık’ın (a.s) huzurunda İmam’ın (a.s) infak ettiği rızıktan nasiplenen müminler vardı. Öyle ki canlarının çektiği her şey onlara ulaşıyordu. Bazı günler onlara müminlerden birisi daha katılıyordu. Lakin sonradan katılan bu kişiye rızıktan pay ayrılmıyordu. Bunun sebebini Hız. İmam’a (a.s) sorduklarında Hız. İmam (a.s) şöyle buyurdu: “Bu kardeşiniz sizin aranızda da takiye yapmaya devam ediyor. Bu sebeple onun benim yanımda rızıktan bir nasibi yoktur.”

Adamın takiye yapmaya devam etmesinden maksat Peygamberlerin (a.s) ve Pak İmamların (a.s) normal insanlar olduğuna inanması, gaspçı halifeleri açıkta ve gizlide yüceltmesi ki bunu yapması caiz değildir. Bu sebeple açıkta takiye edip gizlide takiye etmeyen diğer müminler gibi rızıklanamamıştır.

Yine Hız. İmam Cafer es-Sadık’ın (a.s) başka bir buyruğundan şöyle nakledilmiştir: “Takiyeyi gizlide yürüten onu açıkta terk edenle; açıkta terk eden ise gizlide yürütenle birdir.”

Özetle gizlide yürütülüp açıkta terk edilmesi caiz değildir.

فإذا تبصر في هذا القول متبصر وتدبره متدبر علم أن التقية المأمور بتركها في الخلوات هي ما ذكرنا وأمثاله. وأما الفرائض الخمس التي هي الحدود: هي تعبدات شرعية فرضها الله على عباده ليتقربوا بها إليه، وليستدلوا بما أظهر على عرفان ما بطن، لأن الظاهر من هذه الأحكام كالأجسام، والبواطن كالأرواح، فلا استقامة للأرواح تحمت قيود الإدراك النظري بدون الأجسام، ولا استقامة للأجسام بدون وجود الأرواح فيها، فالباطن لأصل، والظاهر كالفرع.

وبالجملة: فإن الظواهر كالقشور، والبواطن كالألباب، فإذا انتزع القشر عن اللب عاج إلى اليبس والعدم، وإذا افترغ القشر عن اللب كأن يكون مثل ذلك، وايضا فالباطن والظاهر كالعلم والعمل وهما أخان متفقان لا يقوم أحدهما إلا صاحبه.

وفي قول المولى الصادق أيضا مقنع حين أرسل أبا خديجة إلى المدائن يقول للمؤمنين منهم: أقيموا الصلاة الظاهرة بعد معرفة باطنها، وصوموا الشهر بعد معرفة باطنه، وحجوا البيت بعد معرفه باطنه، وأتوا الزكاة بعد معرفة باطنها، وجاهدوا في سبيل الله بعد معرفة شخص الجهاد، ولا تدعوا، شيئا مما افترضه الله عليكم إلا وتقيمونها ظاهرا بعد معرفة باطنه، ومن ترك الظاهر بعد معرفة الباطن سلبه الله معرفة الباطن والظاهر معا.

أما في نفس هذه الأقوال مقنع لمن نزع سربال العناد وانقاد إلى الحق حسن الانقياد. وفي مثل ذلك شواهد كثيرة وروايات غزيرة في الحث على إقامة الظاهر مع الباطن، وما من صورة من صور العبادات الظاهرة إلا ولها شخص عقلي إلا إذا كانت تلك الصورة تقية فارغة لا باطن لها، وتلك التي لا تصح إقامتها في الخلوات بل مع أهلها فقط.

Basiretli ve keskin düşünceli bir kimse bu söylenenler üzerinde detaylıca düşünüp bunları analiz ettiğinde, müminler arasında terk edilmesi emredilen takiyenin aslında **zahiri ibadetler değil** bu açıkladığımız ve buna benzer şeyler olduğunu görür.

İslam'ın şartlarından olan beş zahiri ibadete gelince; bunlar dini birer kulluk görevleridir. Yüce Allah (c.c) kulları O'na yakınlaşsın ve bu ibadetlerin zahirlerinin delalet ettiği manalarla batını hikmetleri temellendirsınler diye onlara farz kılmıştır. Zira bu hükümlerin zahiri beden; batını da ruh mesabesindedir. Ruhların (bu âlemde) bedenler olmadan bilinçli bir algı ile süreklilik sağlayamadığı gibi bedenler de ruhlar olmadan aynı sürekliliği sağlayamaz. Dolayısıyla batın bir şeyin özü ve cevheri iken, zahir ise onun türevi konumundadır.

Ezcümlle batın ve zahir arasındaki ilişki ilim ve amel gibidir. Biri olmadan diğerrinin var olması mümkün değildir.

Keza Mevla Hz. İmam Cafer es-Sadık'ın (a.s) Ebu Hatice'yi Medâin'e gönderdiğinde müminlere buyurdukları son derece ikna edicidir:

“Bâtını hikmetlerini öğrendikten sonra zahiri namazı dosdoğru kılın. Bâtını hikmetlerini öğrendikten sonra Ramazan orucunu tutun. Bâtını hikmetlerini öğrendikten sonra haccı eda edin. Bâtını hikmetlerini öğrendikten sonra zekâtı verin. Bâtını hikmetlerini öğrendikten sonra yüce Allah (c.c) yolunda cihat edin. Bu şekilde yüce Allah'ın (c.c) size farz kıldığı her şeyi bânını hikmetlerini öğrendikten sonra zahiri olarak eda edin. Kim bânını hikmetlerini öğrendikten sonra zahiri ibadetleri yerine getirmez ise yüce Allah (c.c) onu hem zahirin hem de bânının marifetinden mahrum bırakır.”

Getirilen bu deliller inat elbisesini üzerinden atan, doğru yolu kolayca kabul eden bir kimse için son derece ikna edici ve yeterlidir.

Aktardığımız bu hadise benzer şekilde zahiri ibadetlerin batın ile birlikte ikame edilmesi gerektiği hususunda nakledilen delil ve rivayetler son derece fazladır.

Takiye-i Fâriğa⁷ olmadıktan sonra bütün zahiri ibadetlerin suretleri akli bir olguya işaret eder. Takiye-i Fâriğa olması onun sadece zahirde icra edilmesini gerektirir. Buna benzer bazı meselelerde Ehlibeyt (a.s) nezdinde övülmüş, lakin dışarıda zahiri olarak yerilmiş hatta lanetlenmiş bazı kutsal şahsiyetleri örnek olarak vermek mümkündür. Bu şahsiyetlerin bânın ehli arasında yerilip dışarıda övülmesi yanlıştır. İşte bu tür meseleler batın ehli arasında yapılmayacak takiyeye örnek teşkil eder. **Yoksa zahiri ibadetlerin batın ehli arasında terk edilmesi söz konusu bile olamaz.**

⁷ Takiye-i Fâriğa, Bkz: Dipnot no:4. (Çev.)

فأي من تدبر هذا القول وجدّه جلبابا كافيا وجوابا شافيا، وإذا احتج من يقول :
إن بمعرفة البواطن يكتفي العارف عن إقامة ظواهر الشرع المشروع من الحدود
وخلافها .

قلنا له: فلم إذا عرفنا "

شخص الزكاة لم نهمل قبول نفقة الدراهم ظاهرا، وإخراجها في مستحقيها التي هي من
جملة الحاجات الذميمة ومسكن الأرواح الوخيمة، وإذا عرفنا أن باطن الطعام هو العلم
الذي عذاء الأرواح وقوتها. فهل بكفى ذلك عن الطعام الظاهر وإذا عرفنا أشخاص
الجنابة والبول والغائط والنجاس كلها ورفضناهم، فهل تسقط عنا
فرائض الغسل والطهارة وإزالة النجاس؟

وإذا اغتسلنا ظاهرا، هل سقط عنا الرفض في الباطن؟

واشبه ذلك كثير تركناه إيجازا، بل ما من حد من الحدود: إلا وتجب إقامته ظاهرا
وباطنا

إلا أن كون ذلك من التخييلات والمكر والتلبيس .

ومع هذا فلو جاز إسقاط الظاهر صرفا لسقطت سائر التكاليفات من كلي وجزئي
كالصدقات والرسوم والأعياد والمياقيت مطلقا .

أبى الله أن يكون ذلك، لأن هذه الحدود الخمسة هي أصول جميع الأعمال التي يتقرب
بها العبد من مولاه.

وكم وكم نبهت الموالي لتابعيهم حرضت على جهاد الأنفس وتكليفها في إقامة التقية التي
هي الجهاد الحقيقي التي يستحق مقيمها الكرامة عند الله...

Bu dediklerimiz, üzerinde etraflıca düşünen kişi için doğru bir kanaat oluşturacak nitelikte ve yeterliliktedir.

Olurda eğer birisi batını marifetin tek başına yeterli olduğunu, zahiri ibadetleri yapmanın gereksiz olduğunu iddia ederse ona cevabımız şu olacaktır:

Öyleyse neden zekâtın batını hikmetini ve şahsiyetini bildikten sonra zekâtın zahiri boyutu olan parayı reddetmiyoruz?

Ya da gıdanın batını hikmetinin aslında ruhların gıdası ve gücü olan ilim ve bilgi olduğunu bildikten sonra neden bedenlerin gıdası ve güç kaynağı olan maddi yiyecek ve içeceklerden el çekip sadece ilim ve irfanla beslenmiyoruz? İlim ve irfan tek başına bizim dünyada sağlıklı yaşamamız için gerekli olan gücü sağlar mı?

Ya da sadece zahiri gıda olan maddi yiyecek ve içecekleri tüketsek bunlar ruhun gıdası⁸ olan ilim ve irfanın yerini tutar mı?

Cenabet, idrar ve dışkı gibi bazı necasetlerin batını hikmetlerini ve delalet ettiği şahsiyetleri bilmemiz, zahiri anlamda bu necasetlerden temizlenip arınma gerekliliğini ortadan kaldırır mı?

Gusül abdestinin (boy abdesti) ve diğer taharet hükümlerini uygulamamız, bu hükümlerin delalet ettiği batını hikmetleri ve şahsiyetleri bilme gerekliliğini ortadan kaldırır mı?

Bunlara benzer daha birçok örneği burada lafı uzatmamak adına zikretmiyoruz. Kısacası bütün dini hükümlerin hem zahirde hem batında tam bir şekilde ikame edilmesi gerekmektedir.

Zahiri ibadetlerin batını marifetten sonra ortadan kaldırılması caiz olsaydı dine dair her şeyin ortadan kaldırılması gerekirdi.

Yüce Allah (c.c) bundan berîdir. Çünkü bu zahiri ibadetler kulun rabbine yaklaştığı bütün amellerin özü ve gizemli diyarlara götüren yollardır.

Pak İmamlar (a.s) takipçilerine her fırsatta nefis tezkiyesini yani insanın kendi benliğine karşı savaşması gerektiğini salık buyurmuşlardır. Hakiki cihadın da insanın kendi benliğine karşı yürüttüğü mücadele olduğu vurgulanmıştır.

---

⁸ Ruhun gıdası birçok kaynakta belirtildiği üzere ilim ve irfandır. Halk arasında sıkça duyulan "Müzik ruhun gıdasıdır" sözünün dini hiçbir karşılığı yoktur. Bilakis dini hükümlere göre insan psikolojisi üzerinde çeşitli olumsuz etkiler uyandıran bazı müzikler haram kılınmış, bu tür müziklerin insanın irade gücünü zayıflatan unsurlar olduğu belirtilmiştir. Müzikte huzur arayanlara Kur'an-ı Kerim'in Râd suresinin 28. Ayeti ile cevap veriyor ve sözü burada noktılıyor: "De ki: Şüphesiz kalpler Allah'ı anmakla huzur bulur." (Rad – 28) (Çev.)

وقد قال مولانا على (ع): **عليكم بالجهد الحقيقي** .

قالوا: **وما الجهد الحقيقي؟**

قال: هو الاجتهاد في إقامة التقية ولزوم العبادات الظاهرة بعد معرفتها سرا .

وقال في خطبته: أيها المؤمنون، إني اوصيكم بلزوم الظاهر، والمحافظة عليه، فإن

التقية لا تهمل أبدا فحافظوا عليها وتألفوها وعودوها نفوسكم .

وقال: لو قلت إن تارك تقيتنا كتارك ولايتنا لكنت صادقا .

وقال المولى الصادق، يا مفضل، استعبدوا هذه الأنفس الامارة بالسوء بإقامة

التأديب، ومن أظهر منكم خلاف ما أظهرنا فقد خالفنا، ومن خالفنا فقد بارزنا ...إلخ

واعلم أبها الاخ أن الله تعالى افترض على المؤمنين ان يقرون بالصلاة الباطنة التي هي

معرفته والتوجه إليه من جهة الوجه الكلي، وقد شرع أوضاعها بإزاء مقاماته،

ويقيمونها ظاهرا، وأن باتون المساجد ظاهرا، ويقرون بها باطنا.

أي: يقرون بمعرفة المظاهر العقلية التي بعرفانها يعصل الاجتماع على توحيد الأحد

وعبادته، ويصومون الشهر ظاهرا بعد معرفته باطنا وهو الإمساك عما سوى الله تعالى

والإقرار له في وجوده، وصيانة سره، ومعرفة المقام الوجودي الذي دل عليه الشهر،

وعرفان ما دلت عليه أيامه ولياليه من المقامات القدسية المقيمون بضياء القدس

ويحجون البيت ظاهرا بعد عرفان البيت الباطن المتجلي كشفا، والاستواء على العرش

الذي وضع هذا البيت إزائه، ومعرفة الطواف والطائفين حوله، وعرفان المناسك

جميعا، ويأتون الزكاة ظاهرا بعد تزكية اليقين بالمظهر الضيائي المشرق لكون الضياء

الذي هو حجاب النور، وان لا يدعوا شيئا من الفرائض المشروعة والسنن المتبوعة

إلا أقامونه ظاهرا بعد عرفان باطنه، ومن ترك الظاهر بعد عرفان الباطن سلبه الله

الباطن والظاهر معا...

Mevla Hz. İmam Ali (a.s) şöyle buyurdu:

- “Hakiki cihadı ihmal etmeyiniz.

Arz ettiler ki:

- Hakiki cihat da nedir?

Buyurdu ki:

- **Takiyeyi hakkıyla yerine getirmek için çaba sarf etmek ve hikmetlerini öğrendikten sonra zahiri ibadetlere sarılmak.”**

Yine bir hutbesinde şöyle buyurmuştur:

“Ey iman edenler! Size zahiri ibadetleri ikame etmeyi ve onları koruyup gözetmeyi vasiyet ediyorum. Takiye ise her zaman gerekli olan bir şeydir. Onu da koruyup gözetin, kendinizi ona alıştırmın.”

Yine şöyle buyurmuştur:

“Bizim takiyemizi terk edenin velayetimizi terk edenle bir olduğunu söylesem doğru söylemiş olurum.”

Mevla Hz. İmam Cafer es-Sadık (a.s) şöyle buyurmuştur:

“Ey Mufaddal! Kötülüğü emredip duran nefislerinize terbiye edici ibadetlerle (namaz, zekât, oruç, hac, cihat...) kulluk yaptırın. Bizim yaptığımız ibadetlerin aksini ortaya koyanlar bize muhalefet etmiştir. Bize muhalefet eden de bize savaş açmıştır. ...”

Değerli kardeşim bil ki yüce Allah (c.c) kullarına zahiri namazı apaçık şekilde ve dosdoğru kılmalarını, mescitlere akın etmelerini emretmiş; bunun yanında namazın batını hikmetlerini bilmeyi gerekli kılmıştır. Tıpkı mübarek Ramazan ayının gecelerinin ve gündüzlerinin hikmetlerinin bilinmesini gerekli kıldığı gibi orucunu tutmayı farz kılmıştır. Hacci farz kılarken Kâbe'nin, tavafın, tavaf edenlerin ve diğer hükümlerin sırlarının bilinmesini de gerekli kılmıştır. Keza bu, zekât ve diğer hükümler için de aynıdır. Dolayısıyla diğer bütün zahiri hüküm ve ibadetler hikmetleri bilinerek eda edilir. Böylece ne bir farz ne de bir sünnet amel terk edilmemelidir. **Her kim ben için batınını öğrendim, artık zahirden sorumlu değilim deyip zahiri ibadetleri terk ederse yüce Allah (c.c) onu hem batından hem de zahirden mahrum bırakır.**

وعنه أيضا إنه قال (ع): يا مفضل! إن الصلاة والصيام والحج والزكاة
والجهاد والغسل والطهارة وما أشبه ذلك جميعه معرفة رجال، ولكن من لم يعمل
بظواهرها لم يقبل منه البواطن .

وعنه أيضا أنه قال: إن الإيمان هو إقرار باللسان وصدقا وتصدقا في القلب، وإيقانا
وعملا بالجوارح وإخلاصا. وهو أن يقر " العبد بجميع ما دلت عليه الأدلة
الدينية من الحدود والأحكام الشرعية بلسان الصدق مع استحكام يقين محصنا
بالإخلاص، مجردا من الممانعة عن القبول، بل بتصديق قبوله بشهادة الرسل الصادقين
والدعاة الناطقين العارفين عن كون التهم، ثم يشغل جوارحه وحواسه وأوامرهم
المرسومة ظاهرا حسب الحدود المعينة عن معرفة بينة كما قال العالم في كاب، معتبر:
وصيتي إليك أيها السائل! أن يكون أكثر إيمانك في قلبك، فإن الإيمان والتصديق دائمان
في القلب،

والشرائع والأعمال الظاهرة هي بالجوارح والحواس وهي تبع للإيمان وليست غير
الإيمان، وبدون معرفة الباطن ليست هي الإيمان الخالص، لأن الشرائع الظاهرة
تختلف فتكون كفرا،

وإمانا والتصديق فلا خلاف فه وهو إيمان القلب، والشرائع هي إيمان الأبدان، لان
الله تعالى ما أهمل جارحة من. جوارح العبيد ولا حاسة من حواسهم من دون فريضة،
وإن إفساد الجوارح والحواس أصل -حدوثه من إهمال الفرائض الظاهرة مع جحود
بواطنها .

وقد أتينا على ذكر بواطن الحدود وظواهره في المنهل المورد رفي عدة مواضع من
تصانيفنا التي سبقت لنا، وذلك بموجب مسائل عن ايدي الإخوان المحققين، ولفرط
الميلان إلى الإيجاز اختصرنا بعضه هاهنا.

Hız. İmam Cafer es-Sadık (a.s) yine şöyle buyurmuştur:

“Ey Mufaddal! Şüphesiz namaz, oruç, hac, zekât, cihat, gusül ve taharet gibi hüküm ve meseleler -muhteva ettiği batını hikmetlerle- kişilere delalet etmektedir. Fakat kim bu ibadetlerin zahiriyle amel etmez ise bu ibadetlerin batını marifetlerini bilmesi kedisinden kabul edilmeyecektir.”

Yine şöyle buyurmuştur:

“Şüphesiz iman, doğru bir dil ile ikrar; kalp ile tasdik, bedendeki azalarla ihlas ve yakınle amel etmektir.”

Yani kulun delillerin işaret ettiği dini hüküm ve kuralların tümünü samimi ve sadık bir şekilde, içinde en ufak bir tereddüt hissetmeksizin, kesin bir inançla ve ihlasla, hatta Peygamberlerin (a.s) ve sadık velilerin kabul ettiği tarzda kabul etmesi; buyrulan emirleri zahiri olarak azaları ile yerine getirmesidir.

Yine muteber bir kaynakta şöyle buyrulmuştur:

“Ey soru soran! Sana olan vasiyetim imanının çoğunun kalbinde olmasına dikkat etmendir. Zira iman ve tasdik kalpte yerleşiktirler. Zahiri ameller ise azalar ve duyular vasıtasıyla eda edilir. Aza ve duyular da imandan başka bir şeye bağlı değildir. Hikmetini bilmeden eda edilen ameller ihlaslı olmazlar. **Belirtildiği üzere zahiri ibadetler bedenlerin imanıdır. Zira yüce Allah (c.c) bedende sorumluluk yüklediği hiçbir aza ve duyuyu bırakmamıştır. Zahiri ibadetleri terk edip hikmetlerini inkâr etmek bu azaların bozulmasının ana sebebidir.**

Menhel’ül Mevrud adlı eserimiz başta olmak üzere kaleme aldığımız birçok eserde bu ibadetleri, mümin kardeşlerimizden gelen sorulara cevaben zahiri ve batını yönleriyle ayrıntılı olarak ele almıştık. Burada özet bir şekilde ele almakla iktifa ettik.

وأما الإشارة في قول المولى الصادق (ع):

يا مفصل، إياك أن تقيم شيئا من هذه الضدود من صلاة وصيام وغيرها .

معناه: إن إقامة ذلك بدون معرفة البواطن هو ضد التوحيد، ولكنه طريق

المجاز لا طريق التحقيق، وهو كمن وجد أبويه على طريقة فتابعهما عليها بدون

الإشعار بما تحتها وفي ضمنها من الأسرار. وفي مثله قول الله تعالى: **قالت الأعراب**

وامنا قل لم تؤمنوا ولكن قولوا أسلمنا وما أحسن ما أورد العالم الفقيه حسن بن حمزة

الصوفي في كتاب التنبيه قال:

من حمل على الظاهر الصرف فهو حشوي، ومن تمسك في الباطن الصرف فهو

ملحد، ومن أجمع الحالين أي بالتقية والتقوى فقد فاز .

ثم ولو طفقنا فيما ورد من الحث على إقامة الحدود باطنا وظاهرا لعجزنا عن حصره،

وفيما ذكرناه كفاية لكل ذي أذن واعية وافئدة صافية، وفوق كل ذي علم عليم.

Hız. İmam Cafer es-Sadık'ın (a.s) Mufaddal'a hitaben "Ey Mufaddal! Sakın ola namaz, oruç gibi zıt şeyleri ikame etmeyeyin" buyruğundaki zıt şeylerden maksat bu ibadetleri hikmetini bilmeden körü körüne yerine getirmenin tevhit inancına zıt olduğudur. Ve burada zıt kelimesi gerçek anlamda değil mecaz anlamda kullanılmıştır. Bu, anne-babasını belli bir inanç üzere bulup sorgulamadan körü körüne onlara tâbi olan kişinin durumu için de geçerlidir. Buna benzer bir durumla ilgili yüce Allah (c.c) şöyle buyurmuştur:

"Arabiler iman ettik dediler. De ki henüz iman etmiş değilsiniz. Yalnızca teslim oldunuz." (Hucurat – 14)

Hasan bin Hamza es-Sofi ne de güzel demiştir:

"Kim sadece zahir ile ibadet ederse boş bir şekilciliğe bürünmüştür. Kim sadece batına tutunursa onun dinden bir nasibi yoktur. Her kim bunların ikisine birden tutunursa o kurtuluşa ermiştir."

İbadetlerin zahiri ve batını yönlerini birlikte yerine getirme hususunu detaylıca ele almaya çalışsak bütün bunları kaleme almakta aciz kalırız. Burada aktardığımız duyan kulakları, gören gözleri ve duru kalpleri olanlar için yeterlidir. Her bilenin üstünde bir bilen vardır.

Hüseyin bin Ahmed

Son Söz

Sevgili okurlar;

Bir din adamının en temel görevi topluma ilahi dini, yüce Allah'ın (c.c) emrettiği doğrultuda tebliğ etmek; doğruların yaygınlaşması ve yanlışların azalması için çalışıp çabalamak ve müspet gelişmenin önündeki engelleri kaldırmaktır. Kendi toplumlarında bu sorumluluğu yerine getirmeyen din adamları gelişme ve ilerleme önünde birer engel olmanın ötesine gidemez ve tarihin çöplüğünde hak ettikleri yeri almak durumunda kalırlar. Yüce Allah (c.c) Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyurmuştur:

وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

Sizlerden iyiliği emreden doğruluğa çağıran ve fenalıktan alıkoyan bir grup olsun. İşte asıl kurtuluşa erenler onlardır.⁹ Yüce Allah'ın (c.c) buyurduğu bu grup iyilik ve doğruluğun toplumlarda yaygın olması için daima çaba içerisindedir. Bu grup doğruluğu insanlara anlatmadan önce hayatlarında uygular; daha sonra insanlara bu doğruları tavsiye eder. Yüce Allah (c.c) bu niteliklere sahip insanları ve onların yolundan gidenleri başarı ve kurtuluşa müjdelemiştir.

وعن الإمام الرضا (ع) أَنَّهُ قَالَ: (لِتَأْمُرَنَّ بِالْمَعْرُوفِ، وَلْتَنْهَنَّ عَنِ الْمُنْكَرِ، أَوْ لِيَسْتَعْمَلَنَّ عَلَيْكُمْ شُرَارَكُمْ، فَيَدْعُوا خِيَارَكُمْ فَلَا يَسْتَجَابُ لَهُمْ

Hız. İmam Ali Rıza (a.s) bu konuda şöyle buyurmuştur: İnsanlara doğruyu emredip yanlıştan alıkoyun, aksi halde yüce Allah başınıza zalim birini musallat eder de iyileriniz dua eder ama duaları kabul edilmez.

Dinimizde doğruyu teşvik edip yanlıştan alıkoyarak farz bir ibadet olarak emredilmiş ve bu farz toplumun tıpkı hastalıklara karşı bağışıklık sistemi gibi yanlış ve hasta fikirlere karşı bağışıklık sistemi olarak addedilmiştir. Bu sistem kendi çıkarları doğrultusunda insanları aldatan, onları kullanan ve böylece zulüm edenlere karşı bir mücadele çağrısıdır. Bu zulüm ve aldatma toplumun her tabakası ve her alanında yaşanabilir. Toplum veya toplum içindeki aydın âlimler bunlara karşı mücadele etmez ise toplumda adalet ve eşitliliğin sağlanması olanaksız hale gelir. Din, toplumun bu

⁹ Ali İmran suresi: 104

duruma gelme tehlikesiyle karşı karşıya kalması durumunda alimin inisiyatif alarak müdahale etmesini şart kılmıştır. Peygamber efendimiz (s.a.a) şöyle buyuruyor:

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صلى الله عليه وآله): " إِذَا ظَهَرَتِ الْبِدْعُ فِي أُمَّتِي فَلْيُظْهِرِ الْعَالِمُ عِلْمَهُ، فَمَنْ لَمْ يَفْعَلْ فَعَلَيْهِ لَعْنَةُ اللَّهِ

Eğer ümmetimde bidatler ortaya çıkarsa âlim ilmini ortaya koymalıdır. Eğer bunu yapmaz ise Allah'ın laneti onun üzerine olsun.

Tarihsel süreç içerisinde içinde yaşadığımız toplumda bidatlere ve yanlışlara karşı mücadele eden çok sayıda âlim ortaya çıkmıştır. Bu değerli âlimlerden biri de hiç şüphesiz ki 18. Asırda Suriye'de yaşayan Şeyh Hüseyin Ahmet'tir. Şeyh Hüseyin Ahmet kendi zamanında "Takiye" kavramının insanlar tarafından yanlış anlaşılması dolayısıyla bu kısa ancak çok anlamlı ve aydınlatıcı risaleyi kaleme almıştır. Takiyeyi kısa bir şekilde tanımlayacak olursak, takiyenin Kur-an'ı kerimde şöyle geçtiğini görmekteyiz:

وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِمَّا خَلَقَ ظِلَالًا وَجَعَلَ لَكُمْ مِنَ الْجِبَالِ أَكْنَانًا وَجَعَلَ لَكُمْ سَرَابِيلَ تَقِيكُمُ الْحَرَّ وَسَرَابِيلَ تَقِيكُمُ بَأْسَكُمْ

Yüce Allah yarattıklarından size gölgeler yapmış, dağlarda sığınacağınız barınaklar var etmiş, sizleri sıcaktan koruyacak elbiseler ve savaşlarda sizleri koruyacak zırhlar var etmiştir.¹⁰

Başka bir ayette ise şöyle buyurmuştur:

لَا يَتَّخِذِ الْمُؤْمِنُونَ الْكَافِرِينَ أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ الْمُؤْمِنِينَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ فَلَيْسَ مِنَ اللَّهِ فِي شَيْءٍ إِلَّا أَنْ تَتَّقُوا مِنْهُمْ تُقَاتًا¹¹

Müminler müminleri bırakıp inkârcıları dost edinmesinler. Onlardan korunmanız kastıyla hariç kim onları dost edinirse Allah katında hiçbir değeri yoktur.¹¹

Bu mübarek iki ayette takiye korunmak anlamında kullanılmıştır. Takiyeyi tarif edecek olursak Takiye:

Arapça dilinde zarara karşı önlem almak ve korunmak manalarında kullanılmıştır.

Dini terim açısından ise takiye:

Mensubu olduğu inanç, ideoloji, etnik köken, fikir vs. dolayısıyla insanın başına gelebilecek herhangi bir zararı önlemek için inancını gizlemesi ve başka bir fikir ve kanaati ortaya koymasıdır. Bu bağlamda takiyeyi yalan söylemek veya nifak

¹⁰ Nahil suresi:81

¹¹ Ali İmran suresi:28

etmekle karıştırmamak gerekir. Zira yalan ve nifak karşı tarafı aldatmak kastıyla yapılırken takiye; karşı tarafın cehalet, taassup ve bağınazlığı nedeniyle fikir, ideoloji veya inancı ortaya koyma durumunda karşı tarafın vereceği muhtemel zararlardan korunmak amacıyla yapılan bir eylemdir.

Bu bir bakıma süreci ve insanları idare etme anlamı da taşımaktadır. Tarihte bütün Peygamberler (a.s) ve Vasiler (a.s) farklı olaylar karşısında bu yöntemi uygulamışlardır. Bu konuda Peygamber Efendimizden (s.a.a) şöyle örnek verebiliriz: Peygamber Efendimiz (s.a.a) dini tebliğ sürecine Mekke şehrinde başladığı zaman birçok ibadet ve haramdan bahsetmeği ötelemiş ve öncelikle putlara tapan Kureyşliler'i putları bırakıp İmamet, Tevhit, Nübüvvet ve Ahiret inancını kabul etmeye davet etmiştir. Medine döneminde ise namaz, oruç ve hac gibi ibadetler tebliğ edilmiş, alkolün de haram olduğu ilan edilmiştir. Oysaki alkol mümin insan için her zaman haram, diğer ibadetler de her zaman farzdır. Ancak Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.a) önce daha fazla ehemmiyet arz eden dinin temel kaidelerini ve inanç esaslarını tebliğ etmiş; daha sonra ise dini ibadetleri, fıkhi hüküm ve ayrıntıları açıklamıştır. Bu süreçte Peygamber Efendimizin (s.a.a) dini tebliğ sürecinde birçok konuda takiye yapıp zararı asgariye indirmek için toplumun olgunlaşma ve kavrama yeteneğinin gelişmesi doğrultusunda adımlar atmış olduğunu görmekteyiz.

İslam tarihinde takiyeyi Hz. Peygamber Efendimizin (s.a.a) ashabından en belirgin şekilde yapan kişinin Hz. Ammar bin Yasir (r.a) olduğunu görmekteyiz. Hz. Ammar (r.a) Hz. Peygamber Efendimize (s.a.a) inanan siyahi kölelerden biriydi. Annesi Sümeyye ve babası Yasir Hz. Resulullah'a (s.a.a) iman etmelerinden dolayı Ammar'ın gözü önünde müşrikler tarafından işkence edilerek feci bir şekilde katledilmiş ve İslam'ın ilk şehitleri olmuşlardır. Öldürülme sırası işkence altında ki Hz. Ammar'a gelince Hz. Ammar Hz. Peygamber'i (s.a.a) diliyle inkâr etmiş ve müşriklerin elinden kurtulmuştur. Daha sonra Hz. Ammar hüznü ve kırılgan bir şekilde Hz. Peygamber Efendimizin (s.a.a) huzuruna gelip yaşanan olayı arz etti. Bunun üzerine Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.a) de kendisine "beni inkâr ederken kalbinde bana karşı ne hissediyordun?" diye buyurdu. Ammar da gözyaşları içinde "kalbim size karşı sevgi ve muhabbetle doluydu ya Resulullah (s.a.a)!" diye arz etti. Bunun üzerine Hz. Resulullah (s.a.a): "gönlünü ferah tut bu yaptığından dolayı hata veya günah işlemiş sayılmazsın" diye buyurmuştur. Bu olay neticesinde Kur-an'ı Kerimin Âl-i İmran suresinin yirmi sekizinci (28.) ayeti nazil olmuştur.

Bu ve bunun gibi olaylar takiyenin uygulama sebeplerinden birisinin kendi doğrusundan başka doğru kabul etmeyen; ata dinine körü körüne bağlı, cahil, bağınaz, mutaassıp olan, eleştiriye açık olmayan ve yanlış bir kanaate sahip olduğu ihtimalini hesap etmeyen kara cahiller olduğunu gözler önüne sermektedir.

Onlar bu taassubu dolayısıyla kurtuluşa erecekleri zannını taşımaktadır. Tarih boyunca Peygamberler (a.s), Pak İmamlar (a.s) ve Vasilerin (a.s) asıl mücadelesi bu güruha karşı yapılmıştır.

Hız. İmam Ali (a.s) bu gruba hitap ederken “eğer kendinizi taassuptan kurtaramayacak iseniz en azından taassubunuz doğru olgular hususunda olsun” diye buyurmuştur.

İmam Sadık (a.s) takiyeden söz ederken şöyle buyurmuştur:

قال أبو عبد الله: يا معلى ان التقية ديني ودين آبائي، ولا دين لمن لا تقية له

“Takiye benim ve ecdadımın geleneğidir. Kimin takiyesi yok ise onun dini de yoktur.”

İmam Sadık'ın (a.s) bu rivayetini ikiye ayırmak okurun konuyu anlaması için daha yararlı olacaktır.

1. İnsanın kanaat etmiş olduğu doğruları, herhangi birisi önünde açıkça ifade etmesi durumunda canına, ırzına veya malına bir zarar gelme ihtimali söz konusu ise korktuğu kişi veya grup önünde inancını ve fikrini gizlemesi ve onların fikri paralelinde görünmesidir.
2. Namaz zekât oruç ve haç gibi ibadetlerin hikmetlerini kavrayarak eda etmek ve bunun gibi ibadetleri yerine getirerek cehennem ateşine karşı takiye etmek yani cehennem ateşinden korunmaktır.

İndirilen İslam dininin takiye kavramı kısaca böyledir. Ancak uydurulan dinin takiye kavramı kendi çıkarları dolayısıyla daima yalan söyleyip nifak etmektir.

Bugün maalesef bölgemizde tarih sahnesinden silinmiş Karmati zihniyetinden etkilenip yüce Allah'ın (c.c) emrettiği ve Hız. Peygamber efendimizin (s.a.a) tebliğ ettiği, Hız. İmam Ali (a.s) ve Ehlîbeyt'in (a.s) en iyi şekilde örnek olarak uyguladığı namaz, zekât, oruç, hac ve cihat gibi zahiri farzları kulluğun bir sorumluluğu ve ateşe karşı bir korunma (takiye) değil de kendisi gibi düşünmeyen farklı mezheplere karşı onlardan korunma kastıyla; onlar gibi uygulanmasını tavsiye edip ancak evde

ve güvende olduğu zaman bu ibadetlerden sorumlu olunmadığı fikrini virüs gibi yayanlar vardır.

İnsanları kendi çıkarları doğrultusunda yönlendiren bu din adamı kılıklı kişilerin sayısı hiç de az değildir. Bunların nezdinde yüce Allah'ın (c.c) indirdiği, Hz. Peygamber Efendimiz (s.a.a) ve Pak Ehlibeýt'inin (a.s) uygulayıp emrettiği bu ibadetlerin hiçbir değeri yoktur. Bunlar tıpkı Karmati'ler gibi her İslam farzına farklı yorum getirerek farzlardan kurtulmuş ve indirilen dinden çok farklı uyduruk bir din icat etmişlerdir. Bu uydurulan dinde insanlığa her hal ve hareketi, her söylemi ve sözü ile örnek alınması gereken kâmil insan modeli olan Hz. Resulullah (s.a.a) Hz. İmam Ali (a.s) ve Pak Ehlibeýt İmamlarına (a.s) nurani kutsiyet atıf edilerek güncel hayatın her alanından çıkarılmış ve soyut hale getirilmiş hatta putlara dönüştürülmüştür. Ehlibeýt (a.s) yolu olarak pazarlanan bu uyduruk dini Hz. İmam Ali'nin (a.s) yoluyla bağdaştırmak mümkün değildir.

Ayrıca tarihte toplumun yaşadığı siyasi baskı ve zulümler dolayısıyla âlimler toplumu koruma adına takiye yapmış ancak uzun bir süre bu baskının sürmesi sonucunda takiye yapılan dini konular, toplumun inancı olarak algılanmıştır. Bunlara örnek verecek olursak Alevilerin yaptığı mescitlerde Ehlibeýt (a.s) inancı gereği değil de siyasi erkin resmi mezhebi olan Hanefi mezhebine göre namaz kılmak, cenaze namazını Ehlibeýt (a.s) İslam anlayışı olan beş tekbir yerine Hanefi mezhebi gereği dört tekbirle kıldırmak gibi örnekler gösterilebilir.

Bu örnekler çokça arttırılabilir. Bugün ülkemizde aslen Alevi olan ancak farkında olmadan Ehlibeýt (a.s) dini anlayışı yerine Hanefi mezhebi din anlayışıyla ibadetlerini gerçekleştiren ve bunun farkında dahi olmayan çok sayıda grup vardır. Bütün bunların sebebi tarihte yaşanan siyasi baskı ve korku dolayısıyla yapılan takiye ve bir süre sonra eğitimsizliğin ortaya çıkardığı cehaletle o takiye gereği yapılan ibadetin öz inanç gereği gibi devam ettirilmesidir.

Tarihsel süreç içerisinde toplum içinde ortaya çıkan din ve umut tacirleri ile siyasi baskılar dolayısıyla toplumda yaşanan yanlış dini algılara karşı çok sayıda din adamımız mücadele vermiştir. Yakın tarihte bu sorunlara karşı mücadelesinde hiçbir fedakârlıktan kaçınmayan âlimlerimiz olmuştur. Bu âlimlerimizden bazıları şunlardır:

Şeyh Hüseyin Ahmet (Tartus-Suriye) Ş. Süleyman Ahmet, (Lazkiye-Suriye) Ş. Ahmet Haydar (Lazkiye-Suriye) Ş. Sadettin El Emin Ş. (Lazkiye-Suriye) Kâmil Hatim (Lazkiye-Suriye) ve Ş. Mahmut Reyhani (İskenderun-Türkiye).

Bu değerli âlimler topluma uyum gösterme yerine toplumun din algısına ters gelse de toplumu eğitip yön vermeye çalışmış; Hakk'ın rızasını halkın rızasına tercih etmişlerdir.

Bizler de bu ve bunlar gibi değerli âlimlerimizin fikirlerinin topluma ulaşabilmesi için bırakmış oldukları eserleri elimizden geldiğince Arapçadan Türkçeye kazandırma kararı almış bulunmaktayız. Bu çevirimiz almış olduğumuz kararın ilk meyvesi olma niteliği taşımaktadır. Bu kitapçığın toplumda yaşanan birçok dini soru ve soruna cevap ve çözüm anahtarı olacağı kanaatindeyiz.

Unutulmasın ki Hz. Resulullah'a (s.a.a) en çok benzeyen Hz. İmam Ali'nin (a.s) İslam anlayışı bağnazlık, taassup ve ata dinine körü körüne bağlılıktan uzak; **sorgulama, bilgi, ilim, hikmet ve ispata dayalıydı. Bugün ilim, hikmet ve delile dayanmadan taassup, bağnazlık ve ata dinine körü körüne bağlılığı savunan bir anlayış, kendini hangi isimle adlandırırrsa adlandırсын o Ebu Süfyan oğlu Muaviye'nin din anlayışından öteye gidemeyecektir.**

Sözlerimi burada noktalarken herkes için sorgulamayla yoğrulmuş, ilimle inşa edilmiş, empatiyle süslenmiş aydınlık bir gelecek temenni ediyorum. Bu çalışmanın siz değerli okurlara faydalı olmasını yüce Allah'tan (c.c) diler saygı ve sevgilerimi sunarım... Ehlibeyt (a.s) şefaatçimiz olsun.

İbrahim KANADLI

Eylül 2019 / ANTAKYA